

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету
21 – 22 лютого 2012 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів, студентів педагогічного факультету РДГУ
та вчителів загальноосвітніх шкіл

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету

21 – 22 лютого 2012 року

РІВНЕ-2012

УДК 37:371:372:373:374:376:379

Вісник кафедри педагогіки початкової освіти. Матеріали звітної наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік - № 5. – Рівне: РДГУ, 2012.- 123 с.

Упорядник: Тетяна Євстафіївна Колупасва, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензент: Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік АН вищої школи України

Комп'ютерний набір та верстка: Шурин Олена Іванівна

У збірнику подаються статті, повідомлення, тези викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки. Матеріали збірника були представлені на секційних засіданнях наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік. Матеріали збірника розраховані на викладачів, студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки початкової освіти протокол **№ 6** від **14.02.2012 р.**

*Колупасва Тетяна Євстафіївна,
кандидат педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ*

Синергетично-системний підхід у взаємодії ВНЗ – ЗНЗ

Модернізація освіти – це природний процес, оскільки він супроводжує реформування суспільства. Ми вже багато років живемо в умовах модернізації та реформування освітньої галузі. Відбувається шкільна реформа, модернізація вищої освіти, здійснюється перехід на європейську систему освіти, Болонський процес. Але результат – підвищення якості освіти – ми ще не спостерігаємо. І тут слід, мабуть, аналізувати існуючі фактори, що взаємодіють синергетично у нашому суспільстві. Тому особлива увага при проведенні модернізації освіти повинна приділятися системним дослідженням у яких освіта розглядається як сфера, що через людський фактор матеріалізує знання, які зараз уже виступають як певна галузь суспільного життя.

В успішній реалізації цього завдання наявність таких творчих взаємодій як вищий навчальний заклад та загальний навчальний заклад – очевидна.

Сучасний педагогічний менеджмент та організаційна технологія стверджують, що взаємодія не може розглядатись як діяльність ізольованих систем, що знаходяться одна поза іншою. Кожна повинна надати свій власний внесок до взаємодії, що і дозволяє інтерпритувати взаємодію як організацію спільної діяльності.

Вивчення і аналіз основних положень синергетичного підходу (В.Афанасьєв, Н. Моїсєєв, І.Пригожин, Є.Степанов, Н.Таланчук та ін.) показує, що синергетика перш за все вивчає системи відкритого типу, до яких відноситься людина, група, школа, ВНЗ і освіта в цілому, провідним принципом існування яких є самоорганізація, саморозвиток, здійснювані на основі постійної і активної взаємодії цих систем із зовнішнім середовищем.

В процесі такої взаємодії ВНЗ – школа нам надзвичайно важливо не тільки обмінюватися інформацією, але й організувати „обмін ідеями”, планувати загальну діяльність. Саме такими кроками і є проведення щорічного науково-практичного семінару „Сучасний вчитель початкових класів: взаємодія ВНЗ та ЗНЗ”. Нами заключена „Угода про співпрацю” з міським управлінням освітою, тому через дану структуру ми можемо координувати наші дії, складати та узгоджувати плани спільних дій.

На підставі цього, мета нашого дослідження полягає в тому, щоб застосовуючи системний підхід, розкрити сутність педагогічних умов, що сприяють здійсненню процесів ефективної взаємодії середнього загальноосвітнього закладу та вищого навчального закладу.

Проектування взаємодії середньої школи та вищого навчального закладу повинно розглядатись як системний процес, який враховує інтегративні якості саме соціальної системи, що має властивості систем відкритого типу, а, отже, поєднує системні та синергетичні властивості, серед найбільш суттєвих, на думку українських вчених, є: цілісність, організованість, цілеспрямованість, динамічність, відкритість, керованість, саморганізованість, гнучкість, рухомість, стійкість, широта, інтенсивність, координованість, соціальна активність, альтернативність тощо.

По суті, у широкому розумінні, освіта є соціальним педагогічним проектом, який здатний накреслювати образ того, що ще не розвинене в реальності, але має тенденції і перспективу розвитку в майбутньому. Через власний розвиток (саморозвиток), освіта розвиває суб'єкта, що навчається, який, у свою чергу, стає здібний розвивати суспільство.

Модель ефективної взаємодії загальноосвітньої школи та вищого навчального закладу має бути спрямована на створення умов для формування особистості як конкурентноспроможного фахівця. Саме тому синергетичний підхід повинен стати основою побудови моделі взаємодії освітніх закладів як відкритої системи.

Для розгляду процесів, що відбуваються в педагогічній системі, важливо, щоб синергетичному підходу відповідала певна система методів, що дозволяє реалізувати функції самоудосконалення (самодіагностики, цільової самоорієнтації, самопроектування і т.д.). Це дозволить формувати спеціаліста, майбутнього вчителя початкових класів, завдяки розвитку фахових навичок в процесі регулярної освіти і саморегуляції.

Підготовка високоякісного фахівця – цілісний, єдиний процес і його спеціальна педагогічна організація результативна тільки при цілеспрямованості на розвиток здатності людини до самостійного, усвідомленого вирішення проблем життєдіяльності – грамотному, гідному, відповідальному.

Вищою формою взаємодії є інтеграція, за допомогою якої відбувається об'єднання школи та ВНЗ в певний тип цілісності (безперервна освіта).

Педагогічна практика показує, що взаємозв'язок ВНЗ – школа дозволяє вирішувати такі стратегічні завдання сучасної освіти, як забезпечення безперервності освіти, розвиток технологій і ідей особистісно-орієнтованої освіти, реалізація програм соціально-психологічної адаптації, проведення профорієнтації, розвиток творчих здібностей особистості, формування якостей, що дозволяє успішно конкурувати на ринку праці та ін.

Перший період взаємодії – це підготовка учня, випускника школи до вибору професії вчителя та відбір абітурієнтів, здатних та бажаючих навчатись педагогічній професії.

Другий період – це період підготовки вчителя. Не вийде освіченого, конкурентноздатного педагога, якщо його підготовка буде зведена тільки до вивчення дисциплін. Школі потрібен вчитель у широкому сенсі – вчитель-наставник, вчитель-особистість з великої літери. Вже у ВНЗ ми маємо готувати фахівця до роботи не тільки в школі, але і у дитячому будинку, школі-інтернаті, позашкільних навчальних закладах тощо після закінчення вишу.

Перші три роки роботи у школі для випускника, вчителя початкових класів дуже відповідальні роки адаптації до професійної діяльності та умов конкретного педагогічного колективу (при цьому було б дуже важливо, щоб студент вже на третьому курсі знав у якій школі його чекають, де йому будуть раді).

Отже, перші три роки – це той період, коли виявляються зони недостатності в особистісній професійній компетентності, розробляються плани професійної „додаткової освіти”, програми підвищення професійної компетентності. І тут кафедри мають внести свій внесок. Вчитель упродовж усієї своєї професійної діяльності 25-30-35 років повинен усвідомлено отримувати додаткову професійну освіту через широкую спеціалізацію та самоосвіту. Якщо вчитель перестає вчитися – це вже не вчитель, як відомо. Вчителям потрібний творчий пошук, дослідницька діяльність, інноваційні технології, педагогічна наука та культура.

І тут кафедри педагогічного вишу можуть прийти на допомогу, читаючи у школі для вчителів курси з педагогіки, психології, логіки, акмеології, педагогічної режисури, музичної терапії, здорового способу життя, екології, економіки.

Семінари вчителів-дослідників, спільні засідання кафедри та колективу вчителів початкових класів шкіл, заочні курси для вчителів віддалених шкіл області, міжгалузеві науково-практичні семінари, конференції, творчі об'єднання, конкурси професійного становлення вчителя, тощо, зкоординуючи роботу вищій начальний заклад – управління освітою – загальний навчальний заклад.

Переконана, що тільки клопітка, переконлива спільна робота педагогічної кафедри вищого навчального закладу, загальноосвітньої школи, інституту підвищення кваліфікації дозволить нам мислити не примітивно, а відповідно до державних завдань виховання.

Сьогодні відбувається значне зростання відкритості педагогічної системи школи-ВНЗ, відкритості не тільки для соціальних впливів, а й для нових знань. Нова парадигма взаємодії загальноосвітньої школи та ВНЗ не є суто педагогічною, вона виходить за межі наук, на засадах яких традиційно ґрунтується педагогіка. Це вже важливий крок до освіти майбутнього.

Плануючи взаємодію ВНЗ-ЗНЗ, ми маємо враховувати наступні аспекти:

- особливості соціально-економічної ситуації, поява нових професій, що раніше не існували на ринку праці або були недостатньо затребуваними, диктують нові вимоги на рівні світових стандартів до професійної компетентності фахівця;
- необхідність поєднання дидактики викладання предметів в умовах середнього навчального закладу вимагає розробки загальнокомпетентних і методичних підходів до організації наступності ВНЗ і школи на пізнавальному, методичному і особистісному рівнях;
- ряд питань, пов'язаних з ефективністю вищівської підготовки та адаптації молодого вчителя початкових класів, потребує детальнішого дослідження;
- становлення особистості студентів – майбутніх вчителів початкових класів як суб'єкта освіти і професійної діяльності.

Таким чином, створення ефективної моделі взаємодії ВНЗ – ЗНЗ передбачає послідовну діяльність кафедри педагогіки початкової освіти з формування високоякісного конкурентноспроможного фахівця, а для цього пропонуємо:

1. Створити при кафедрі педагогіки початкового навчання Центр професійного розвитку науково-педагогічних працівників, вчителів, студентів – майбутніх вчителів початкових класів.
2. Забезпечити сучасний інформаційний та науково-методичний супровід впровадження розвивальних технологій професійної освіти через створення спеціалізованого веб-порталу на сайті РДГУ, посібників, підручників тощо.
3. Залучати вчителів та учнів старших класів шкіл міста та області до наукової діяльності.
4. Запрошувати майбутніх абітурієнтів, старшокласників на лекції та семінари провідних викладачів – науковців університету.
5. Залучати викладачів та студентів до профорієнтаційної роботи у школах.
6. Розміщувати офіційні новини кафедри на сайті університету, щоб вчителі шкіл могли знайомитись з календарем подій. Передбачити розміщення на сайті, де б абітурієнти змогли розмістити свої вірші, пісні, наукові розробки. Учні мали б інтерес до такого сайту, куди б хотіли вступити, задати питання та отримати відповідь.
7. Забезпечити випереджуюче виховання та навчання студентів, що передбачає їх розвиток у майбутньому як фахівця.
8. Забезпечити випереджуюче використання змісту, форм та методів навчання, підвищення сприяння вдосконаленню особистостей майбутніх фахівців.
9. Відкрити філії кафедр у школах.

10. Взаємодія ВНЗ – загальноосвітня школа, кафедра – дні відкритих дверей, робота з вчителями, засобами масової інформації.
11. Проведення науково-практичних семінарів, конференцій, конкурсів професійного становлення вчителя, олімпіад – залучаючи до спільної діяльності вчителів шкіл.

Ці види взаємодії є елементами системної ефективності і безпосередньо впливають на задоволення потреб суспільства в освіті, соціальному, духовному розвитку, ВНЗ – в покращенні іміджу і підвищенні конкурентноздатності, школи – у кваліфікованих кадрах.

*Бірюкова Наталія Вікторівна,
студентка магістратури V курсу*

Науковий керівник – к.пед.н., доц. Бричок С.Б.

Розвиток освіти на Волині (к.ХІХ – п.ХХ ст.)

Наріжним каменем державотворчих процесів в Україні стало створення національної системи освіти. Розв'язання цієї проблеми актуалізувало потребу ретроспективного аналізу історико-педагогічних явищ, об'єктивного опрацювання, переосмислення та висвітлення, з метою усвідомлення їх сутності, розгляду позитивного досвіду минулого у контексті сучасних культурно-освітніх змін. Йдеться про дослідження історії української освіти і педагогічної думки з урахуванням пріоритетів їх розвитку у різних регіонах країни, зокрема як інституціональних так і персоналогічних.

Загальні та особливо-генералізовані тенденції розвитку освіти в Україні, конкретне, регіонально-об'єктивне підґрунтя історії освіти та педагогічної думки складають їх канву і визначальні пріоритети. А синхронність соціо-культурного розвитку, геополітична різновекторність регіонів України сприяли становленню відповідних особливостей історично педагогічного процесу.

Особливе місце в цьому процесі відіграє Волинь, що обумовлено специфічними умовами розвитку регіону. На Волині вперше в Україні були закладені основи для реалізації національно-освітньої системи. Цьому сприяло, зокрема, становлення та розвиток Острозької слов'яно-греко-латинської і Луцької шкіл. Значну роль у запровадженні освіти відіграло духовенство, яке не лише створило мережу духовно-освітніх закладів, але й, певною мірою, визначило моральний характер світської освіти.

Проте зміни політичного та культурологічного характеру (повна пропольська гегемонія в управлінні освітніми закладами, російсько-польська боротьба за панування у сфері освіти, інтенсивна русифікація волинського шкільництва) неоднозначно позначилися на реалізації національно-освітньої ідеї, стримували освіту представників українського етносу.

Впродовж другої половини ХІХ – початку ХХ століття попри всі перешкоди, зокрема посилення централізованого імперського управління, деструктивні заборонні процеси, на Волині створюються перші українські інституції, визначаються яскраві постаті в галузі світської та духовної освіти. Духовно-освітні заклади набувають як релігійного статусу, так і світського характеру. Створюється система жіночої освіти. Через зміст освіти реалізовується успадкована регіоном полікультурність, поліфонізм виховних імперативів, інтеграція національних, загальноосвітніх, морально-духовних показників.

Загальні питання розвитку освіти в Україні, висвітлюються в історичних працях визначних українців різних епох: М.Грушевського, П.Голубенка, М.Драгоманова, Д.Дорошенка, І.Крип'якевича, М.Костомарова, Е.Маланюка, І.Огієнка, О.Субтельного, Г.Хоткевича та інших.

Систематизовані праці з проблем розвитку освіти у Волинському регіоні починають з'являтися в кінці ХІХ століття. П.Батюшков, А.Дублянський, О.Лінроді, М.Переверзев, М.Теодорович та інші вивчають окремі аспекти освіти, історію навчальних закладів. Висвітлюється організація і започаткування діяльності Рівненської гімназії, історія створення Волинської духовної семінарії, просвітницька діяльність князів Любомирських, характеризується меценатство польських діячів А.Чарторийського і Т.Чацького. Хоча, слід зважати, що публікації зазначених авторів започаткували лише описово-інформаційний характер вивчення освіти регіону.

Другий період можна визначити серединою ХХ століття. Для нього характерні ідеологізовані оцінки розвитку освіти на Волині. У радянських історичних дослідженнях цього часу визначаються загальні тенденції розвитку освіти на Волині (В.Борисенко, Є.Дзюба, Р.Оксенюк). Історико-педагогічні явища досліджені цими вченими не забезпечені належною об'єктивністю, оскільки вони вивчалися за умов парадигми, котра не враховувала національно-освітні і морально-духовні імперативи. Стан освіти у Волинській губернії, порівняно з іншими регіонами України, у працях дослідників радянського періоду проаналізований на рівні кількісних статистичних показників. Поза увагою вчених залишилися проблеми національних пріоритетів освіти, діяльності духовно-освітніх закладів, організаційно-педагогічна діяльність представників інтелігенції і духовенства.

Друга половина ХІХ – початок ХХ століття співвідносяться із соціально-історичними особливостями розвитку Волинського краю, які зумовлені активізацією російського впливу на волинське шкільництво; станом

ЗМІСТ

Передмова		3
Колупасва Т.Є.	<i>Синергетично-системний підхід у взаємодії ВНЗ – ЗНЗ</i>	4
Бірюкова Н.В.	<i>Розвиток освіти на Волині (к.ХІХ – п.ХХ ст.)</i>	6
Блащук О.Ю.	<i>Читання – першочергове завдання початкової школи</i>	9
Боровець О.В.	<i>Емпатійність учителя як умова особистісно зорієнтованої педагогічної комунікації</i>	10
Бричок Б.П.	<i>Антропологічна криза у системі сучасної освіти</i>	13
Бричок С.Б.	<i>Педагогічні погляди Софії Русової у публікаціях журналів "Світло" (1910-1914 рр.)</i>	16
Вальчук І.А.	<i>Проблеми морального виховання учнів початкових класів в історії педагогіки</i>	20
Василевич Т.М.	<i>До питання про науково-теоретичні передумови освоєння процесу набуття навичок виразного читання за партитурою навчального тексту</i>	21
Вашкевич Т.В.	<i>Особливості педагогічного спілкування вчителя початкових класів</i>	23
Веремчук А.П.	<i>Формування ціннісної культури педагогічної діяльності: інтегративно-культурологічний підхід</i>	25
Власюк О.В.	<i>Використання загадок на уроках української мови в початкових класах</i>	27
Вознюк М.Д.	<i>Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності</i>	29
Возняк Н.В.	<i>Опрацювання художнього твору на уроках читання в 3-4 класах</i>	31
Ганжа М.В.	<i>Сучасний стан проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід</i>	33
Герасимчук А.М.	<i>Вплив ідей Реформації та Відродження на розвиток освіти та педагогічної думки в Україні</i>	35
Герба В.М.	<i>Формування самосвідомості учнів початкової школи</i>	37
Гетманчук Н.О.	<i>Робота з текстом як засіб розвитку мовлення майбутнього вчителя</i>	39
Главацька І.С.	<i>Смисловий аналіз тексту, форми застосування</i>	42
Далінчун Ю.В.	<i>Теоретичні основи національного виховання</i>	45
Демчук І.А.	<i>Удосконалення техніки читання у молодших школярів на уроках читання</i>	47
Джас М.І.	<i>Професійно-педагогічна діяльність вчителя як історико-педагогічна проблема</i>	48
Дзвінська С.В.	<i>Основні технології (системи) розвивального навчання молодших школярів в українській педагогічній науці в 60-90-х роках ХХ століття</i>	52
Дмитрук Р.М.	<i>Особливості організації робочого часу студентів</i>	55
Долгих А.П.	<i>Текстотворення, як найважливіший вид роботи з мовленнєвого розвитку мовно-мовленнєвих умінь молодших школярів</i>	58
Іванова Л.І.	<i>Використання мовно-ситуативних завдань у аспекті комунікативного вивчення окремих розділів початкового шкільного курсу рідної мови</i>	60
Іванюк Ю.В.	<i>Інновації у змісті сучасної освіти</i>	66
Касянець Ю.Б.	<i>Просвітницька діяльність І.Огієнка(1882 - 1972)</i>	67
Кмитюк О.В.	<i>Дидактичні інноваційні технології в історичній ретроспективі</i>	70
Козіцька О.А., Давнюк С.В.	<i>Збагачення мовленнєвого діапазону студентів приднубальними синтаксичними конструкціями</i>	73
Кухарук О.І.	<i>Модернізація освіти в Україні</i>	76
Куцмида Н.В.	<i>Ситуативні вправи як основне джерело збагачення діалогічного мовлення молодших школярів</i>	78
Лавренчук А.П.	<i>Тенденції та пріоритети виховання дітей в сучасній сім'ї</i>	81
Михальчук О.В.	<i>Контроль за результатами навчання на уроках читання</i>	83
Наумова І.Б.	<i>Основні чинники формування науково-педагогічних поглядів Джона Локка</i>	85
Нікітюк І.П.	<i>В.О.Сухомлинський про оцінку як метод навчання учнів</i>	87
Панасюк Л.В.	<i>Як зацікавити дитину читати</i>	88
Перець О.М.	<i>Технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів</i>	91
Руткаускайте Л.В.	<i>Актуальність проблеми комунікативної спрямованості уроку читання</i>	94
Скігар О.М.	<i>Педагогічні ідеї Марії Монтесорі</i>	96
Тупік Ю.О.	<i>Програмований контроль знань студентів із синтаксису</i>	97
Усач (Крижанська) Л.В.	<i>Етнопедогогічна основа національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у початковій школі</i>	100
Харкевич Р.М.	<i>Соціально-педагогічні засади розвитку початкової освіти в Україні(1917-1933рр.)</i>	105
Хоровець Ю.С.	<i>Соціальна компетентність педагога:сутність, складові</i>	109

Шашок Ю.В.	<i>Метод навчальних проєктів - освітня технологія XXI століття</i>	111
Шевчук Т.Б.	<i>Лексикографічна робота як складова професійної підготовки вчителя початкових класів</i>	113
Шевців З.М.	<i>Педагогічна корекція професійно-значущих компетенцій майбутнього вчителя</i>	116
Юсенко Л.В.	<i>Роль і місце казки в розвитку дитини. Педагоги про виховне значення казки</i>	117
Яковишина Т.В.	<i>Сучасні тенденції розвитку творчої особистості вчителя початкових класів</i>	119